Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 186 (4822)
СУББОТО
СЕНТЯБРИИН
22
1945 он

Сэн 20 мүнгэ

Советскэ Союзай арадууд дайн сэрэгэй ушаруулhан шархануудые ерэхэ табан жэл соо гансахан эдэгээхэ тэды бэшэ, харин сэрэгэй урдахиhаа улам hайн материальна байдалтай болохо ябадалые түйлаха байhандань hэжэглэлтэгүй.

М. И. КАЛИНИН

Лекционно хүдэлмэриие шангадхаха

Хүн зоной жаргалта хүхюун байдалые эбдэhэн дайсадые үгы хэхын түлөө тэмсэл соо большевистскэ пропаганда ба агитаци улам бүри хурса, улам бүри хүсэтэй болоhон байна. Үнэн хурсаар хэлэжэ байдаг хадаа манай газетэ номууд, радио хэблэл гээшэ арад зоной дунда айхабтар ехэ этигэл найдабаритай болоо. Мүн хүн зоной дунда хүмүүжэл болбосоролой хүдэлмэри хэхэдээ бэрхэ боложо байhан эрдэм бэлигтэй хүнүүд олошорно. Илангаяа Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ тиимэ хүнүүд олоороо ургажа гараа.

Бэлэдхэлтэй лекторнүүдые хүмүүжүүлхын тула большевистскэ парти болбол саг үргэлжэ оролдожо байдаг. Тэрэ оролдолгонь өөрынгөө аша туһые үгэhэн ба үгэжэшье байна гээшэ. Ленин—Сталинай парти болбол ажал хүдэлмэриие политическэ агитаци ба пропагандатай нягтаар холбожо ябуулдаг хадаа үеын үргэлжэ илалта түйлажа байдаг юм.

Манай эндэ политическэ агитациие ажал хэрэгтэеэ нягтаар холбожо хүтэлдэг партийна организацинууд, партийна комитедүүд үсөөн бэшэ бии.

ВКП(б)-гэй Хойто-Байгалай айком жэшээ боложо үгэнэ. Тус айкомой секретарьнууд нүхэр Филимонов, Зубакин, Терентьев ба бусад хүдэлмэрилэгшэдынь ажалшадай үмэнэ политическэ элидхэлнүүдые хэлэжэ байдаг ба интеллигенциин үмэнэ түүхэ домогой ба экономическа асуудалнуудаар лекцинүүдые уншадаг байха юм. Партийно-советскэ эдибхитэдые лекционно хүдэлмэридэ эдибхитэйгээр хабаадуулhанайнгаа ашаар энэ айком шэнэ жэлhээ хойшо 31 лекцинүүдые ба 131 элидхэлнүүдые хэжэ, тэрэниинь хоёр мянгаhаа үлүүтэй хүнүүд шагнаба.

Тус айком, тэрэнэй пропаганда ба агитациин таhагые даагша нүхэр Кривошеина, парткабинедые даагша нүхэр Кожевникова ба айкомой пропагандист нүхэр Никитин гэгшэд лекцинүүдэй шанарые ургэхын, тэрэниие hонирхолтой болгохын хойноhоо илангаяа ехээр оролдоно. Тэрэнэй тулада Хойто-Байгалай айком зарим лекцинүүдые зүбшэн хэлсэжэ ба шалгажа үзэдэг, пропагандистка хүдэлмэрилэгшэдынь нютаг тосхонуудта ошожо, лекторнүүдтэ туhаламжа үзүүлдэг байха юм. Жэшээлхэдэ, hаяхан ВКП(б)-гэй айкомой кадрнуудые эрхилхэ секретарь нүхэр Терентьевэй лекци хэлсэгдээ. «Ленин ба Сталин хоёр социалистическэ мүрысөөн тухай» гэhэн лекциинь суглараhан нүхэд hайшаажа, стахановска хүдэлөөн тухай, манай аймаг соо социалистическэ мүрысөөнэй али зэргэ ябажа байhан тухай нэмэжэ хэлэбэл hайн hэн гэжэ захиhан байгаа. Игэжэ зүбшэн хэлсэхэhээ гадна, лекци уншадаг хүнүүдэй ба юрэнхыдөө пропагандистка хүдэлмэрилэгшэдэй теоретическа эрдэм болбосоролые ургэхэ ябадал тээшэ шухала анхарал хандуулагдана. Тэндэхи партийно-советскэ эдибхитэд үнгэрөөшэ үбэлhөө хойшо «Ленинизмын асуудалнууд» гэжэ Сталинай номые шудалжа байна. Лекционно хүдэлмэридэ иимэ харюусалгатайгаар хандаhан дээрэhээ Хойто-Байгалай аймаг дотор пропагандистка ба партийно-политическэ хүдэлмэри нилээд hайжараа.

Партиин ондоо тээхи айкомууд нимээр хүдэлжэ юундэ яданаб? Энэ асуудалда харюусахын тулада зарим, илангаяа Түнхэнэй ба Кударын айкомуудай нэгэдэхи секретарьнар элдэб олон шалтагаануудые дурдадаг зантай. Хүмүүжэлэй, лекционно хүдэлмэриhөө эгээ холо байhан хүнүүд даб гэhээр лэ «хүдэлмэримни хоолойсоо» гэжэ хэлэдэг аад, мүнөө хуряалга ба тушаалгын ябажа байхада унтаха нойргүйгөөр хүдэлжэ байнам гэжэ hархайдаг гээшэ. Болото дээрэнь абаад үзэхэдэ, тиимэрхүү хүнгэн шанартай хүнүүд хүмүүжэлгэшье хэлэгүй, хуряалгашье хэдэггүй байха юм. Манай зорилго хадаа хүмүүжэл болбосорол тухай иимэ хооhон шашалдаагаа хаяжа, арад зоной дунда, интеллигенциин дунда партийно-политическэ хүдэлмэриие эрид hайжаруулха ябадал болоно. Энэ хадаа хуряалга ба тушаалгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ, малай үбэлжэлгэдэ hайнаар бэлдэхэ, хүн зоной ажабайдалайнь хэмжээе ургэхэ ба юрэнхыдөө манай саашадаа хүгжэхэ ябадалда шууд сэхэ хамаатай зорилго мүн гэжэ ехэ ба бага хүнүүдэй ойлгохо саг тулаа! Тэрэнэй тулада түбхын түрүүн лекционно хүдэлмэриие аймаг ба город бүхэндэ hайжаруулха хэрэгтэй.

Мүнөө дэлхэйн хоёр агрессорнууд болохо Германи ба Японииие дараад, энхэ амгалан сагай тогтоод байhан сагта лекционно хүдэлмэриин үмэнэ шэнэ зорилгонууд табигдана. Хэрбээ дайн сэрэгэй үедэ дари hомо, танк самолёт болон дайнай бусад зэбсэг хэрэгсэлнүүдые олоор ба ехээр гаргаха тухай арад зониие уряалдаг байгаа hаа, мүнөө Эсэгэ оронойнгоо хүсэн шадалай саашадаа хүгжэн бадарахын, хүн бүхэнэй хүхюун сэнгүү байдалай түлөө бултадаа бүтөөсэтэйгөөр ажаллаха зэргэтэй болонобди гэжэ хэлэхэ ушартай.

hаяхан ВКП(б)-гэй Областной Комитедэй бюро дээрэ «Лекционно хүдэлмэриин байдал ба тэрэниие hайжаруулха хэмжээнүүд тухай» тусхай асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ, тодорхой шиидхэбэри абтаа. Энэ шиидхэбэриин ёhoop лекционно хүдэлмэриин удхашанар улам дээшэ ургэгдэнэ. Партиин горком, райком ба айкомуудай нэгэдэхи секретарьнар шухала партийна тогтоолнууд болон партийна организацийн үмэнэ табигдаhан политическэ ба ажахын зорилгонууд тухай лекторнүүдтэ өөhэдөө алгадгүй дуулгажа ба тэдэнэй хүдэлмэриие хүтэлжэ байха зэргэтэй. Мүн тэрэ тогтоол хадаа лекцинүүдэй шанарые ургэхэ ябадалда шанга эрилтэ табина. Лекциингээ наринаар шалгагдажа баталагдаhан лэ хойно уншаха гү рим тогтоогдоо. Энэ эрилтын ёhoop гүнзэгы бэлэдхэл хэхэ болон лекторнүүд, элидхэлшэдые хоёр hарада нэгэ удаа татад семинар хэжэ, тэрээн дээрэ мүнөө сагай байдал, марксистско-ленинскэ теори, мүн лекционно хүдэлмэриие эмхидхэхэ арга метод тухай элидхэл ба лекцинүүдые табиха шухала.

Интеллигенциин эрхимүүдыень, партийна ба советскэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые эдибхитэйгээр хабаадуулжа, лекционно хүдэлмэриие республика дотор улам ургэнөөр ябуулха хэрэгтэй. Мүнөө үедэ городууд, аймагай центрнүүд, колхозууд ба совхозууд, предприятинууд ба албан газарнуудаар— Советскэ Союзай хүсэн шадалай булагынь; Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда СССР-эй түйлаhан илалта; Советскэ Союзай гадаадын политикын үндэhэ баримтанууд; Советскэ Союзай сэрэгэй экономическа хүсэн шадалые бүхэжүүлхэ зорилгонууд; советскэ гүрэн тухай Ленин ба Сталинай hургаалнууд; социализм ба коммунизм тухай марксистско-ленинскэ hургаал; социалистическэ байгуулалта капитализмhаа ямар аша туhатайб; колхозно байгуулалтын бата бэхи хүсэн шадал; байгаалиин ба общестовын үзэгдэлнүүдые научна-материалистическаар ойлгохо ба газар дэлхэйе идеалистическээр ойлгохо ябадалда тэрэнэй эсэргүү байhан тухай темэтэй лекцинүүдые уншажа байбал зохистой гээшэ. Иимэ лекцинүүдые арад ниитэ хүлеэн ядажа байна. Тэрэ хүсэлэнгые хангахын түлөө үдэр бүри оролдожо байха ба лекционно хүдэлмэриие марксистско-ленинскэ теори нэбтэрүүлхэ ябадалай үндэhэн шухала арга болгон ургэнөөр хэрэглэхэ гээшэ гансахан лекторнүүдэй бэшэ, мүн баhа партийна комитет бүхэнэй, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй арюун уялга мүн.

М. И. Калинин

Амгалан сагай байдалда шэлжэн орохо тухай

Арадай ажахые, транспортые хүгжөөхэ ба мүн немецкэ эзэмдэлгэдэ ороод гараhан районуудые hэргээн бодхоохо тухай табан жэлэй түсэбые наркомадууд болон Союзна республиканууадтай суг хамта зохёохо гэhэн даалгабари ВКП(б)-гэй ЦК-гэй ба СССР-эй СНК-гэй зүгhөө Госпланда үгтэжэ, августын 19-дэ тунхаглагдаhан байгаа.

Госпланда үгтэhэн даалгабари ургэн ехэ гээшэ. Тэрэ хадаа арадай ажахын хүгжэлтые түсэб соо дайн сэрэгэй урда тээхиhээ улам ехээр хараалха ёhотой, тиин немецкэ эзэмдэлгэhээ гэмтэhэн районууд хүсэд дүүрэнөөр hэргээн бодхоогдохо зэргэтэй.

Правительство хадаа амгалан сагай ажал хүдэлмэридэ шэлжэн оролго тухай манай ороной арад зондо энэ тогтоолоороо хуулита ёhoop зарлана гээшэ.

Госпланай тэрэ түсэб зохёохо ябадалай орёо бэрхэ байhан тухай бидэнэр хэлсэнэгүйбди. Үнгэрhэн табан жэлнүүдые зохёохо суглараhан дүй дуршал ба тэрэнэй эгээл гол шухаланьболохо дүүргэлтэ дээрэhээнь харахада, энэшье даалгабариие Госплан hайнаар бэелүүлхэ бэзэ гэжэ сохом найдахаар болоно. Манай ажаүйлэдбэриин бүхы Наркомадууд, предприятинууд ба засаг захиргаанай нютагуудтахи органууд энэ түсэб дүүргэхын тулада сагаа гээнгүйгөөр бэлдэжэ орохо ёhотой hэн гэжэл хэлэхые би хүсэнэб.

Түсэбэй үшөө гараадүй байхадань тэрэниие бэелүүлхын түлөө бидэнэр хайшан гээд бэлдэжэ байха хүм бибди гэжэ hурахадаа болохо байна. Теэд предприяти, учреждени бүхэн, нютагуудтахи органууд, жэшээнь, ургэн хэрэгсэлэй ямар эдлэлнүүдые бүтөөхэ ёhотойб, hэргээн бодхоолгын ямар хүдэлмэри хэхэ байhанаа багсаалжа мэдэнхэй гү, али үгышье hаа хараалжа байна бэзэ, юуб гэхэдэ түсэб абаха болон предприятинуудай хүдэлмэриин эхилхэ ябадалай хоорондо ехэ забhар гараа hаа, тэрэниие ерэхэ жэлдэ бэелүүлхэ гээшэнь бэрхэтэй болохо байна.

Сэрэгэй эрилтэнүүдые хангаха ябадалда сэхэ зорюулжа, арад зоной дүрбэн жэл соо гаргаhан айхабтар ехэ хүсэлэлгэ болон арад зоной эгээл эдибхитэй хэдэ хэдэн миллион хүнүүдэй—Улаан Армиин боецүүдэй сэрэгэй зүдхэсые харадаа абаад үзэхэдэ, арад зон гээшэ амгалан сагайнгаа ажабайдалай материальнаар нилээдгүй hайжарха ябадалые хүлеэжэ байhаниинь hайса ойлгосотой болоно. Харин тэрэ хадаа одоол гүрэнэй түсэбэй бүрин түгэс дүүргэгдэхэ ябадалhаа дулдыдаха юм.

Сэрэгэй үедэ учреждени, ажаүйлэдбэриин предприятинууд, цехүүд болон бусад эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд өөhэдынгөө предприятинуудые шэнэ үйлэдбэридэ түргэнөөр шэлжэн оруулжа, амжалтануудые түйлажа шадаха байhанаа харуулаа. Мүнөөшье манай ажаүйлэдбэри болбол урдаа табигдаха зорилгонуудые гүйсэлдүүлжэ шадаха бэзэ гэжэ би hананаб. Гансашье ажаүйлэдбэри бэшэ, мүн баhа хүдөө ажахышье шадаха байха. Газарай органууд ба колхозууд өөhэдынгөө үйлэдбэриие нилээдгүй ургэхэ ёhотой, юуб гэхэдэ арад зоной амгалан мэндэ байдал хадаа хоёр юумэндэ—эдеэ хоолой зүйлнүүдэй элбэг дэлбэг ба элдэб янзын байха болоод ургэн хэрэгсэлэй эд бараагаар хангаха ябадалнуудта түшэглэжэ байдаг.

Хэрбээ манай правительство болон советскэ арад зоной үмэнэ гансахан лэ энэ зорилго табигдаhан байгаа хадань арад зон хадаа hураггүй түргэнөөр хангагдаха байгаа гэжэ найдахада болохо hэн. Теэд, правительствын заажа үгэhэн баhал зайлашагүй ондоо тиимэ зорилгонууд бидэнэй урда табигданхай гээшэ.

Жэшээлхэдэ, дайн сэрэгэй дүрбэн жэл соо тон ехээр гэмтэhэн түмэр харгынуудые hэргээн бодхоохо ба хүгжөөхын тула ехэ зөөри хэрэгсэл гаргаха болоод эршэтэй ажал хэхэ хэрэгтэй байhаниинь элитэ, тиин тиимэ гаргашануудые бидэнэрэй хожом хэжэ гү, али бага сагашье хороожо шадахагүй байhан ябадал илангаяа шухала байна. Түмэр харгынуудай hаадгүй зүбөөр хүдэлжэ байха ябадал гүрэнэй нормальна хүгжэлтын түрүүшын условинь боложо үгэдэг гээшые хэншье мэдэнэ.

Эзэмдэлгын районуудта фашистнуудай хэhэн hандарал hүйдхэлнүүдые hэргээн болхоохо ябадалда мүн лэ ехэхэн зөөри хэрэгтэй болохо.

Материальна байдалаа нилээд hайжаруулхын тулада ехэхэн хүдэлмэри хүдэлмэришэд, колхозно таряашад ба интеллигенциин зүгhөө хэхэ шухала байhан тухай хэлэгдэhэн дээрэhээ эли тодо болоно. Тиимэ, энэ хадаа хүн бүхэндэл ойлгосотой гээшэ.

4 жэл соо хэдэн миллион хүнүүд ажал хүдэлмэриhөө холоhоод байхадань, ондоо олон миллион хүнүүд сэрэгэй эрилтэнүүдэй тулада хүдэлмэрилхэ баатай болоhон байна. Дайсан нилээд ехэ газар нютаг дээрэ hандарал hүйдхэл хэбэ. Бидэнэр ажаүйлэдбэриин эд бараануудай ба мүн эдеэ хоолойшье запасуудай нилээд хубиие гаргашалха баатай болоhон байнабди; арад зоной өөhэдөө нилээдгүй зобожо зүдэрээ. Дайн сэрэгэй дүүрэhэн ябадал эдэ бүхы хойшолониие өөрөө, автоматическаар арилгахагүй гээшэ. hэргээн бодхоолгын эдэ бүхы ажалые хүн зоной гараар хэхэ хэрэгтэй байна. Тиин эдэ гарнуудай гансал үндэр бүтөөсэтэй ажалаар Госпланда үгэhэн ВКП(б)-гэй ЦК-гэй ба СССР-эй СНК-гэй даалгабари соо хараалагдаhан дайн сэрэгэй урда тээхи байдалые hэргээжэ ба тэрээнhээ үлүү гаража шадаха байнабди.

Манай байгуулгын урдахи зам хэдышье хүндэ бэрхэ байгаа hаа, 4 жэлэй дайн сэрэгтэ орходоо олон дахин хүнгэн гээшэ. Советскэ Союзай арадууд дайн сэрэгэй ушаруулhан шархануудые ерэхэ табан жэл соо гансахан эдэгээхэ тэды бэшэ, харин сэрэгэй урдахиhаа улам hайн материальна байдалтай болохо ябадалые түйлаха байhандань hэжэглэлтэгүй.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Олон хүүгэдтэй эхэнүүдые „Эхын алдар" гэжэ орденууд ба „Эхын медаль" гэжэ медальнуудаар шагнаха тухай

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь «Б. М. Үнэнэй» сентябриин 18-най номерто).

Долоон хүүгэдые түрэhэн ба хүмүүжүүлhэн эхэнүүдые «ЭХЫН АЛДАР» ГЭЖЭ 3-ДАХИ ЗЭРГЫН ОРДЕНООР

1. ДУНАЕВА Акулина Ивановнае—Байкало-Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
2. ЕРМАКОВА Евдокия Петровнае—Байкало-Кударын аймагай «Большевик» колхозой колхозница.
3. КАПУСТИНА Мария Романовнае—Байкало-Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
4. КАПУСТИНА Павла Николаевнае—Байкало-Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
5. КОБЫЛКИНА Екатерина Трофимовнае—Байкало-Кударын аймагай Пушкинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
6. КОНЕВА Улита Ивановнае—Байкало-Кударын аймагай Будённын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
7. ЛЕВИНА Федосья Васильевнае—Байкало-Кударын аймагай Сухая тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
8. МЕТЕЛОВА Анастасия Тимофеевнае—Байкало-Кударын аймагай «XVIII партсъездын» колхозой колхозница.
9. МУРАВЬЕВА Екатерина Ивановнае—Байкало-Кударын аймагай «Большевик» колхозой колхозница.
10. НЕПОМНЯЩИХ Дарья Павловнае—Байкало-Кударын аймагай Сухая тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
11. ОСИПЕНКО Анастасия Андрияновнае—Байкало-Кударын аймагай Сухая тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
12. СЕДЕЛЬНИКОВА Мария Яковлевнае—Байкало-Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
13. ТАРАХАНОВА Ольга Емельяновнае—Байкало-Кударын аймагай Пушкинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
14. ЧЕРНИГОВСКАЯ Евдокия Георгиевнае—Байкало-Кударын аймагай «Большевик» колхозой колхозница.

Зургаан хүүгэдые түрэhэн ба хүмүүжүүлhэн эхэнүүдые «ЭХЫН МЕДАЛЬ» ГЭЖЭ 1-ДЭХИ ЗЭРГЫН МЕДАЛЯАР

1. АНДРЕЕВА Екатерина Николаевнае—Байкало-Кударын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
2. БУЯНОВА Мария Елисеевнае—Байкало-Кударын аймагай Пушкинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
3. БЫКОВА Лукерья Дмитриевнае—Байкало-Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
4. БЫКОВА Татьяна Матвеевнае—Байкало-Кударын аймагай «XVIII партсъезд» колхозой колхозница.
5. ДУНАЕВА Надежда Ивановнае—Байкало-Кударын аймагай Сухая тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
6. ЕЛЕЗОВА Фёкла Гурьяновнае—Байкало-Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
7. ЖИЛИНА Матрёна Никитичнае—Байкало-Кударын аймагай «1-ое Мая» колхозой колхозница.
8. КАПУСТИНА Анна Семеновнае—Байкало-Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
9. КАПУСТИНА Парасковья Евдокимовнае—Байкало-Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
10. КЛОЧИХИНА Марфа Ефимовнае—Байкало-Кударын аймагай Аймпотребсоюзай хүдэлмэришэн.
11. КОНЕВА Мавра Петровнае—Байкало-Кударын аймагай Будённын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
12. КОСТЯЧЕНКО Александра Андреевнае—Байкало-Кударын аймагай «Совет Байкальцев» колхозой колхозница.
13. ЛЕБЕДЕВА Евдокия Леонтьевнае—Байкало-Кударын аймагай Дубининска загаhанай заводой хүдэлмэришэн.
14. МАРТЫНОВА Елена Степановнае—Байкало-Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
15. МУРАВЬЕВА Харитинья Игнатьевнае—Байкало-Кударын аймагай НКВД-гэй Спецторгын Загаhанай ажаүйлэдбэриин губшуур нэхэгшэ.
16. НОВОЛОДСКАЯ Пелагея Васильевнае—Байкало-Кударын аймагай «Совет Байкальцев» колхозой колхозница.
17. ОРЛОВА Александра Семёновнае—Байкало-Кударын аймагай «1-ое Мая» колхозой колхозница.
18. ОСИПЕНКО Матрёна Фиофановнае—Байкало-Кударын аймагай «Совет Байкальцев» колхозой колхозница.
19. ПНЕВА Александра Лукичнае—Байкало-Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
20. СОБОЛЕВА Домна Терентьевнае—Байкало-Кударын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой колхозница.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Хүндэлэлэй доска

ВКП(б)-гэй айкомууд ба аймгүйсэдкомуудай зууршалгаар Хүндэлэлэй доскада бэшэгдэбэ

3. Яруунын аймагай мяханай совхоз (директорынь нүхэр Н. И. Шубин, парторганизациин секретарь нүхэр Н. Б. Боронцоев)— сентябриин 15-да таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид сүм дүүргэбэ.

4. Сэлэнгын аймагай Загастайн сомоной Молотовой нэрэмжэтэ хүдөө ажалай артель (түрүүлэгшэнь нүхэр С. С. Чебунин)—ороohото культурануудай халалгые сүм дүүргэhэн ба 4.362 пүүд таряа гүрэндэ тушаажа, таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид хэхэ гү, али сентябриин 20-до 102 процент дүүргэбэ.

Түрүү колхозуудhаа жэшээ абаха

ИВОЛГА. (Телефоноор абтаба). Таряахуряалга ба сохилгые хурдан темпэтэйгээр үнгэргэжэ байhан колхозуудай тоо үдэр бүри олошоржо байна. Түрүү колхозуудай эрэгтэй эмэгтэй членүүд агууехэ илалтын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалистическэ мүрысөөндэ ороходоо абаhан уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгээр дүүргэхэ нэгэн хүсэлэнтэй.

Аймагай томохон колхозууд болохо «Красный Оронгой», XVIII партсъездын нэрэмжэтэ болон бусад колхозууд тарьяахуряалгынгаа түсэбые 80—83 процент дүүргээд, тарянай гээлтэтэй шангаар тэмсэнэд. Тус колхозуудай полинууд дээрэ ажалладаг колхознигууд бараадаа шахуу ажалай үндэр бүтээсэнүүдые түйлажа, хуряалга ба сохилгын темпые хурдадхана. Эдэ колхозууд тарьяа тушаалгаар аймаг соогоо түрүү hуури эзэлжэ ябаха юм.

Дээрэ дурсагдаhан түрүү колхозуудтай мүрысөөндэ ороhон Гильбириин сомоной Ленинэй ба Кировэй нэрэмжэтэ колхозууд тарьяахуряалга болон тушаалгын хүдэлмэринүүдые үндэр темпэтэйгээр ябуулнад. Мүнөө эдэ колхозууд тарьятушааха түсэбөө 40—45 процент хүртэр дүүргээд байна. Тарьяахуряалга дээрэ хүдэлмэрилдэг комсомолецууд болбол ажалай үндэр бүтээсэнүүдые түйлажа, мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлжэ ябаха юм. Жэшээлхэдэ, Калининай нэрэмжэтэ колхозой комсомольско эхин организациин секретарь нүхэр Ефимовэй хүтэлбэрилдэг комсомольско-залуушуулай бригада 320 гектар тарьяахуряаха байhан аад, тэрэнээ үглөө мүнөө дүүргэхэ болоо.

Гэбэшье, аймаг соомнай тарьяахуряалга болон тушаалгаар ехээр гээгдэжэ ябаhан колхозууд бии. Жэшээнь, Будённын нэрэмжэтэ колхоз тарьяахуряалгынгаа түсэбые арайхан гэжэ 30 шахуу процент дүүргэбэшье hаа, нэгэшье килограмм тарьяа гүрэндөө тушаагаагүй байха юм.

Илалтын хүндэлэлдэ абаhан уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгээр дүүргэжэ, ажахын жэлые дүүргэхэ колхозник бүхэнэй арюун уялга мүн.

Д. ЖАЛСАБОН. ВКП(б)-гэй Иволгын айкомой секретарь.

Аймаг соогоо түрүүлнэ

Яруунын аймагай колхозууд тарьяахуряалга, сохилго ба тушаалгаар республика соогоо эгээн hүүлшын hуури эзэлнэ. Социалистическэ мүрысөөндэ ороходоо бэе дээрээ даажа абаhан хүндэтэй ба харюусалгатай уялгануудаа дүүргэдэггүй колхозууд эндэ яhала олон бии.

Тиихэ зуураа социалистическэ уялгануудаа хүндэтэйгээр дүүргэжэ байhан хэдэн колхозууд бии. Жэшээлхэдэ, «Улаан Еравана» колхоз гүрэндөө овощь ба хартаабха тушааха жэлэйнгээ түсэб 100 процент дүүргэжэ, аймаг соогоо түрүү hуури эзэлжэ шадаа. Тус колхоз болбол колхознигуудайнгаа түлөө 11 центнер хартаабха түсэбhөө гадуур тушааба.

Тэрэшэлэн Сосново-Озерско сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхоз хартаабха тушааха түсэбөө 100 процент дүүргээ.

Д. НИМАЕВ.

Комсомолецуудай үүсхэлээр колос суглуулагдана

Зэдын аймагай Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэхи комсомольско эхин организаци болбол тарьяахуряалгын түрүүшын үдэрhөө эхилжэ тарянай гээлтэтэй эршэмтэйгээр тэмсэнэд.

Тус комсомольско организациин үүсхэлээр багашуулhаа ба үбгэд хүгшэдhөө бүрилдэhэн тусгаар бригада эмхидхэгдэжэ, хуряагдаhан полинууд дээрэhээ колоснуудые суглуулна. hаяхан, оройдоо хоёр үдэрэй туршада энэ бригадынхид 7 гектар поли дээрэhээ колос суглуулжа, 10-аад шахуу центнер эрхим hайн шанартай тарьяа талха колхозойнгоо амбарта тушааба.

Колоснуудые суглуулагшадай дунда социалистическэ мүрысөөн ургэнөөр дэлгэрэнхэй. Мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлхын түлөө тэмсэл үдэр бүри ургэдэнэ. Хүгшэн болhон колхознигууд нүхэд Долгор Намдакова, Цырен Гомбоева, Санжи Гармаева болон багашууд Сая Муфхоров, Мария Доржиева болон бусад мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлжэ, бүхы эрэгтэй эмэгтэй колхознигуудта магтуулжа ябанад.

Энэ бригадын хүдэлмэриие комсомольско эхин организациин секретарь нүхэр Дамбаев бэеэрээ хүтэлбэрилжэ, тэдэнэрые шэнэ илалта түйлаха тээшэнь зоригжуулжа байха юм.

Эдэ комсомолецуудай үүсхэлые бүхы аймаг соогоо бүгэдэниитын хүдэлөөн болгохо тушаа ВЛКСМ-эй айкомой хүдэлмэрилэгшэд эмхидхэлэй хүдэлмэри хэхэ үүргэтэй.

С. ЗОДБОЕВ.

ВЛКСМ-эй ЦК-да

„Залуушуулай союзай зорилгонууд“ тухай В. И. Ленинэй хэлэһэнһээ хойшо 25 жэлэй ой

ВЛКСМ-эй гурбадахи Бүхэроссийска съезд дээрэ «Залуушуулай союзай зорилгонууд» тухай В. И. Ленинэй түүхэтэ үгэ хэлэһэнһээ хойшо 1945 оной октябриин 2-то 25 жэлэй ой гүйсэхөө байһанай дашарамда, ВЛКСМ-эй ЦК болбол Ленинэй хэлэһэн үгые комсомолецүүд болон залуушуулай дунда уншажа танилсаха тухай комсомольско организацинуудта дурадхаба: «РКСМ-эй 3-дахи бүхэроссийска съезд дээрэ В. И. Ленинэй үгэ хэлэһэнһээ хойшо 25 жэл» гэһэн элидхэлтэйгээр районно ба городской комсомольско активай суглаа болон комсомольско залуушуулай суглаануудые үнгэргэхэ.

ВЛКСМ-эй ЦК болбол «Залуушуулай союзуудай зорилгонууд» гэһэн В. И. Ленинэй үгые 500.000 экземпляр тиражтайгаар шэнээр хэблэжэ гаргахыень «Залуу гварди» гэжэ хэблэлые уялгалба.

ПРОМТОВАРНА КАРТОЧКААР ХУДАЛДАДАГ ЭД БАРААНАЙ СПИСКЫЕ ХОРООХО ТУХАЙ

СССР-эй Арадай Комиссарнарай Совет болбол промтоварна карточкаар худалдадаг ажаүйлэдбэриин эд бараанай спискые хороохо тухай худалдаа-наймаанай организацинуудта дурадхаба. Энээнһээ хойшо нютагай ажаүйлэдбэриин, олзоборилгын кооперациин ба инвалидуудай кооперациин бүтээн гаргаһан бүхы эд товарнууд (гутал ба оёдолһон хубсаһанһаа бэшээрээ) купонууд (единица) үгыгөөр худалдагдаха болоо гэбэл: арһан захануд ба муфтанууд, хлопчатобумажна болон вигоневэ малгайнууд, перчатканууд, кашнэ болон шарфнууд, гадар трикотаж, гар пулаад, косынканууд, лентнүүд, хутага-вилкэнүүд, халбаганууд, аюулгүй бритвэнүүд ба бусад.

УКРАИНЫН ДУНДА ҺУРГУУЛИНУУДТА ПЕДАГОГИЧЕСКА КЛАССУУД БИИ БОЛОО

КИЕВ. (ТАСС). УССР-эй Совнарком ба КП(б)У-гэй ЦК болбол 1945—46 онуудай һуралсалай жэлдэ 6 эхэнэрэй дунда һургуулиин дэргэдэ нэмэлтэ педагогическа классуудые бии болгохо тухай Украиныш Наркомпросто зүбшөөрэл олгобо. Киев, Харьков, Одесса, Днепропетровск болон Львовой һургуулинуудай дэргэдэ мүн лэ иимэ педагогическа классууд нээгдэхэнь.

Дунда һургуулиие һайнаар дүүргэһэн ба багшын хүдэлмэридэ дүйтэй баймаар хүнүүд педагогическа классуудта экзамен баригүй абтаха юм.

Педагогическа класс дүүргэһэн хүнүүд эхин һургуулиин багша болохо ба педагогическа училище дүүргэгшэдтэй адли эрхэтэй байха болоно. Педагогическа классуудай занятинь октябриин 1-дэ захалха байна.

ҮРГЭН ХЭРЭГЛЭЛЭЙ ЭД БАРАА ЕХЭЭР БҮТЭЭХЭ

Нютагай ажаүйлэдбэри, олзоборилгын кооперациин ба инвалидуудай кооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэроссийска суглаан болобо

РСФСР-эй Совнаркомой зарлаһан нютагай ажаүйлэдбэриин олзоборилгын кооперациин ба инвалидуудай кооперациин бүхэроссийска суглаан нээгдэбэ. Тэрэ хадаа үргэн хэрэглэлэй эд бараа болон эдеэ хоолой зүйлнүүдые ехэ болгохо гэһэн асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ байна.

Энэ асуудал тушаа РСФСР-эй Совнаркомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр П. Е. Чесноков элидхэл хэһэн байна. Тэрэ хадаа нютагай ажаүйлэдбэри болон кооперацинуудай үмэнэ табигданхай байһан зорилгонууд тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ.

Энэ суглаанда СССР-эй Совнаркомой түрүүлэгшын орлогшо ба РСФСР-эй Совнаркомой түрүүлэгшэ нүхэр А. М. Косыгин байлсана. Тэрэ суглаан үшөө хэдэн үдэр үргэлжэлхэ байна.

СОВЕТСКЭ ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ДЕЛЕГАЦИ ПАРИЖҺАА БУСАЖА ЕРЭЭ

Уласхоорондын эхэнэрэй конгресс зарлаха тушаа үүсхэлэй комитедтэ хабаадалсаһан энэ комитедэй члэнүүд Н. В. Попова (ВЦСПС-эй секретарь) В. В. Васильева болон М. М. Пидтыченко гэгшэд Парижһаа Москвада бусажа ерээ.

ТҮРҮҮ ОТФ БА ТЭРЭНИИЕ ДААГША

Ториин аймагай «Авангард» колхозой хонинойтоварна фермэ болбол өөрынгөө жэшээтэ һайн ажалаар үни удаанай суурхуулна. Тус фермэ болбол жэл бүри хони үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые холо үлүүлэн дүүргэжэ, хүлеэжэ абаһан түлнүүдээ гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжөөхэһөө гадна, эхэ хонидоо һайнаар харууһалжа, тэрэнэйнгээ ашаг үгэлгые дээшэлүүлдэг болоо.

Энэ фермын хүдэлмэриие удаадахи тоонууд ба баримтануудаар харуулжа болохо байна. гэбэл: һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада хони үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые дунда жэшээгээр, 115 процент дүүргэһэн байха юм. Энэ үедэ 1940 толгой хурьга түрүүлжэ абаад, тэрэнэйнгээ 98,7 процентые түлжүүлжэ шадаа. 1945 оной 8 һарын туршада тус фермэ дээрэ эхэ хонин ба хурьганай үхэһэн ябадал байхагүй. Июлиин 1-эй мэдээгээр жэлэйнгээ түсэбые 130 процент дүүргэжэ 100 эхэ хониһоо 113 толгой хурьга абаба.

Иимэ показательнуудые тус фермэ хадаа нүхэр Ахметшинай хүтэлбэреэр түйлаба. Нүхэр Ахметшин болбол колхозно малажалые хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ коллективэйнгээ бүхы члэнүүдые эмхидхэн оруулба. Энэ нүхэр хадаа энэнэй урда тээ малажал дээрэ хүдэлмэрилөөгүй юм. Тиин Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай эхилжэ, фермэ дээрэ хүдэлмэрилдэг баян дүй дүршэлтэй хүнүүдэй фронтдо ошоходонь, тэрэ хадаа колхозно мал үсхэбэрилхэ хэрэгтэ өөрынгөө бүхы хүсэ шадалые үгэһэн байгаа.

Өөрынгөө ажал хүдэлмэри тухай нүхэр Ахметшин иигэжэ хөөрэнэ. «Энэ фермэдэ минии ерэхэдэ хүдэлмэринь муушаг байгаа һэн. Кадрнуудые түргэ-түргэнөөр һэлгэдэг дээрэһээ, хониной хойноһоо харууһалха ба тэрэниие сан болзор соогоо эдеэлхэ ябадал зүбөөр эмхидхэгдээгүй байгаа бэлэй. Тиимэһээ эхэ хонин, мүн хурьгад шадал муутай байгаа. Малай хорохо ябадал олонто үзэгдэдэг байһан юм. Ушар иимэһээ би өөрынгөө бүхы хүсэ шадалые энэ шухала хэрэгтэ үгэжэ, колхозойнгоо ОТФ-е түрүү зэргэдэ оруулха талаар бага бэшэ эмхидхэлэй хүдэлмэри хэһэн байнаб. Хони үсхэбэрилхэ талаар шэнэ аргануудые бэдэрхэтэеэ хамта, залуу малые үсхэбэрилхэ тушаа шэнэ метод оложо, даагдажа үгтэһэн фермээ таһалдабариһаан гаргажа шадаһан байнаб.

Түбхын түрүүндэ, эхэ малай һубайраха ябадалтай тэмсэжэ. энэ талаар ехэхэн амжалта түйлаһан байгаабди. Малай һубайраха ябадал гэшэ колхозой ажахыда ехэхэн гарза хохидол асардаг байна. Түл абаха түсэбөө дүүргэхэгүй ябадал гансахан малай ургалтые гэдэргэнь татана бэшэ, харин тэрэнэй ашаг шэмые доошолуулжа, фермэдээ гай гарза ушаруулдаг байгаа. Энэ асуудалые практическэ хүдэлмэри дээрээ шудалан үзэжэ, баян дүй дүршэлтэй колхознигуудтай хөөрэлдэһэнэйнгөө һүүлээр, эндэ оротоной кампаниие муугаар эмхидхэдэг дээрэһээ иимэ байдалтай болоно гэжэ тобшолол хээ һэм. Ороонoй кампаниие энээнэй урда тээ иимээр үнгэргэдэг байгаа гэбэл: ороонoй кампаниин болохотой хамта зарим хонишод хусануудаа отарайнгаа бүхы эхэ хонидруугаа табижархёод, бүхы хүдэлмэреэ хизаарладаг байгаа. Тиин эхэ хонидойнгоо хэрзэргэ хусада ороһониинь оройдоошье шалгадаггүй заншалтай байһан юм. Эгээл иимэһээ эхэ малнууд һубайрадаг байгаа.

Салих Ахметшин.

Эхэ хонидые ороондо оруулха хэрэгтэ эртээнһээ бэлэдхэхэ хэрэгтэй. Ноябрь—декабрь һаранууд соо хонидые ороондо оруулбал зүйтэй. Юундэб гэхэдэ, энэ үедэ эхэ хонинууд ба хусанууд тарган байдаг юм. Тэрээнһээ гадна, үбһэ тэжээл элбэг байдаг. Хони ямаадаа адуулжа ябаха үедээ хусанууд тушаагаа гол анхаралаа табижа, тэрээндэ нэмэлтэ тэжээл үгэхэ ябадалые эмхидхэжэ, хусануудайнгаа тамир тэнхээе дээшэлүүлбэл, ороонoй кампани богонихон болзор соо, эрхим шанартайгаар үнгэргэгдэхэ байна. Иимэ методые хэрэглэжэ, хонидоо 100 процент ороондо оруулхаһаа гадна, эхэ малай үржэлые һайжаруулжа шадаһан байгааб. Хэрбээ эхэ хонидойнгоо 2 жэлэй туршада хурьгалаагүй һаань, хэрэггүй дээрэ тоолодогбди. Эхир хурьга гаргадаг хонинуудые тусгаар бүридхэжэ, тэрээн тушаа ехэхэн анхаралаа хандуулдаг болообди.

Жэшээлхэдэ, минии даажа байһан фермэ мүнөө эхир хурьга гаргадаг 20 эхэ хонидтой юм. Тэрээнһээ гараһан 50 толгой шахуу хурьгад ба хусанууд бии. Үнгэрэгшэ хабар эхир хурьга гаргадаг 15 эхэ хони элирүүлһэн байнаб. Хонидой хурьгалжа байха үедэ бүхы анхарал оролдолгоёо энэ хэрэгтэ хандуулжа, һайн байрануудые бэлдэхэ ба үбһэ тэжээл элбэгтэй байха угаа шухала. Нарай хурьгадые би өөрөө нюураараа тушаажа абадаг байнаб. Хонидой хурьгалһанай һүүлээр, тэрэниие хамта дээрэнь малшадай нарин харууһалга доро табиха тон шухала гээшэ. Энэ үедэ хурьгалһан хонидые бэлшээнгүй, үбһөөр тэжээжэ байха хэрэгтэй. 5—6 үдэрэй үнгэрһэнэй һүүлээр эхэ хонидые холын бэлшээридэ гаргажа, тэрэниие үдэртөө нэгэ дахин фермэ дээрэнь асаржа, хурьгадааранъ хүхүүлхэ шухала.

Тэрээнһээ гадна, эхэ хонидые һүниин сагта хурьгадтайнь хамта хонуулхада зүйтэй гэжэ һананам. Юундэб гэхэдэ, үглөөнинь ба үдэшэнинь хурьгадаа хүхүүлхэ гэхэ мэтын үлүү хүдэлмэри болохогүй байна. Гэбэшье һүниндөө эхэ хонидой хэрзэргэ өөрынгөө хурьгадые абажа байһан тушаа харууһалха шухала болоно.

Эхэ хонидой байдаг байранууд соо һүниндөө хурьгад хоноходоо хүйтэ абахаа гүү гэжэ түрүүшын үедэ би айдаг байгаа һэм. Ушарынь апрель һара соо үшөө дулаан болодоггүй байдаг. Тэдэ минии энэ айжа байһан ябадал үнэнтэ байдал дээрэ буруу байгаа. Залуу мал бэетэй боложо, даарадаггүй болодог байна. Хүйтэнһөө болохо үбшэлһэн хурьгадые би мүнөө хүртэр үзээгүйб. Тиибэ ябашье хонидойнгоо байрануудые саг үргэлжэ харууһалжа, хэрбээ пойтон хүйтэн байгаа һаань, тэрэниие хатааха хэрэгтэй. Хурьгалһан зарим хонид 2—3 үдэр соо һүгүй байдаг юм. Тиимэһээ тэрэ хонидой хурьгадые бусад эхэ хонидой һөөр тэжээхэ шухала. Минии фермэ дээрэ хурьгадые харууһалагшад өөһэдынгөө мэргэжэлые бүрин мүһэн шудалжа, хүдэлмэри дээрээ муу бэшэ показательнууд харуулнад.

Эхэ хонидые зүбөөр эдеэлүүлхэ, мүн хурьгадые хүмүүжүүлхэ, тэрэшэлэн малнуудаа зүбөөр таһалха ябадал хада хонидой ашаг шэмэ үгэлгые дээшэлүүлнэ. Хэрбээ энэнэй урда тээ томо хониhоонь 1.7 килограмм ноохо хайшалһан байгаа һаа, 1945 ондо 3,4 килограмм ноохо хайшалһан байнабди. Хонидой амилы шэгнүүри дээшэлбэ. Брынзэ хэхын түлөө жэлһээ жэл бүри билээр эхэ хонидоо һаадаг болообди. Хони һаалгые май һара сооhoo эхилээд, июлиин 10 багта тэрэнэй болюулдаг заншалтайбди. Хонидоо хахад үдэр багта һааһанайнгаа һүүлээр үдэшэн болтор хурьгадтайнь хамта адуулнабди. Зарим колхозуудта хонидоо үглөөниинь һаадаг заншалтай байна. Энээниие би буруушааха байнаб. Ушарынь үглөөниинь хонидые һааһанай хэрэггүй, бэлшээридэ гаргабал дээрэ гэжэ тоолоноб. Үдэрэй халуунда хонидойнгоо фермэ дээрээ ерэхэдэнь, эгээл тэрэ үедэ һааха хэрэгтэй.

Мүнөө манай фермынхид малай үбэлжэлгэдэ эршэмтэйгээр бэлдэжэ байна. Үбэлдөө дүүрэн хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлдэгдэнхэй. Хонидойнгоо байха байрануудые заһабарилха ба дулаалха тушаа гол анхаралаа табигдана гээшэ. Үнгэрэгшэ зунай үедэ малайнгаа байрануудые хатааһан байнабди.

Мүнөө жэлдэ малшадай байха байрануудые фермынгээ хажууда барябди. Хонидтоо эдюулхэ бүдүүн тэжээл бэлдэхэ хүсэлэнтэй байнабди. Минии бодоходо бүдүүн тэжээлые июль һара соо гү, али августын эхеэр бэлэдхэбэл тон һайн байна. Юундэб гэхэдэ, энэ үедэ бэлэдхэһэн бүдүүн тэжээл шэмээ алдадаггүй байдаг юм.

Үбэлэй үедэ хонидоо адуулха хэрэгые зүбөөр өмхидхэжэ, малайнгаа хүсэ шадалые доошонь оруулангүйгөөр үбһэ тэжээл гамтайгаар гаргашалха тушаа гол анхаралаа табигдана. Үнгэрэгшэ үбэлэй үедэ 442 центнер үбһэ ба 47 центнер ногоон һолоомо арбилжа, тэрээнээ хабартаа тараан ажалай бригаданнуудта үгэһэн байнабди.

Өөрынгөө дүй дүршэлые аймагайнгаа колхозуудай фермэнүүдтэ тарааха нэгэн хүсэлэнтэй байнаб. Мүнөө жэлдэ минии даажа байһан фермын дэргэдэ хони үсхэбэрилхэ тушаа түрүү дүй дүршэлэй һургуули нээгдэжэ, тэрээндэ аймагай колхозуудай 17 фермэнүүдые даагшанар һураха байна»,—гэжэ нүхэр Ахметшин хөөрэбэ.

Б. А. ФОМИН, БМАССР-эй НКЗ-гэй главна зоотехник.

Ута наһатай болохын түлөө тэмсэл

З. Нормальнаар, аяараа хүгшэрхэ тухай

Хүгшэрэлгэ гээшые утэлжэ, үердаяр болохо, ухаан багатай, ямаршье баясхалангүй ба хэндэшье хэрэггүйгөөр дарамта боложо һууха юм гэжэ ойлгодог заншалтай байнабди.

Тиихэдэ нормальнаар хүгшэржэ, тингэжэ үер-даяр болонгүй утэлхэ хүсэд арга бии байнабшуу. Хүгшэрхэ гэшэ утэлхын далайда төөрихэ ябадал бэшэ, харин ажабайдалайнгаа оройлонь тулажа жаргалаа дүүргэхэ үень болохо ёһотой. Хэдэн олон агууехэ хүнүүд бүри ехээр утэлһэн хойноо элдэбын творческо ажал хэхэ арга шадабаритай байгаа бэлэй.

Ородой агууехэ эрдэмтэ Павлов наһа баратараа гэхэ гү, али 86 наһа хүртэрөө хүдэлмэрилһэн байна, гениальна уранзохёолшо Лев Толстой 82 хүртэрөө, уранзурагша Репин 86 хүртэрөө ажал хэбэ. Скульптор Микель Анджело гэгшэ Римдэ байгаа гэгээн Петрын храмай скульптурна уран шэмэгүүдые 80 гараһан хойноо хэжэ дүүргээ һэн. Гете болбол 80 хүрөөд байхадаа «Фаустые» бэшэһэн юм, композитор Верди гэгшэ мүн лэ 80 наһатай болоод байхадаа «Фальстаф» гэжэ оперые зохёоһон байгаа. Гумбольдт хадаа «Космос» гэжэ зохёолоо 90 наһа хүртэрөө бэшэһэн байна. Мэнэ һаяхан алдарта советскэ поэт Джамбул зуудахи наһан дээрээ нүгшэбэ.

Хүгшэрхэ гээшэ утэлжэ үмхирхэ сагтаа туладаггүй ушартай байдаг. Академик Богомолецын Украинада ба Абхазида 90-һээ 142 наһанай үбгэд хүгшэдые шэнжэлжэ үзэхэдэнь энээниие гэршэлжэ үгэһэн байна.

Тиихэдэ эдэ хүгшэдтэ склеро болон бусад утэлэнги наһанай үбшэн үзэгдөөгүй һэн. Тэдэнэрэй нормальна психика болон оршон тойрон боложо байһан ажабайдалые тон ехээр һонирхохо мэдэрэлынь тэрэ хэбээрээ байгаа бэлэй. Мүн тиихэ зуураа, газообмен нилээд бага болоһон, зүрхэнийнь муугаар хүдэлдэг, амисхаалай органууд һуларһан, һудалайнь сохилсо минутада 40—50 хүртэр хорооһон шэнжэ тэмдэгүүд үзэгдэбэ.

Аяараа утэлхэ ябадалые юугээр тайлбарилхаб? Тэрэнэй шалтагааниие зарим нэгэн органуудай хубилһан ябадалда бэшэ, харин бүхы организм дотор бэдэрхэ хэрэгтэй.

Энгельс болбол «ажабайдал гээшэ белково бэенүүдэй бүрилдэһэн формо мүн, энэ формо хадаа тэдэ бэенүүдэй химическэ составной частьнуудай саг үргэлжэ зүнөө шэнэлэн хубилжа байха ябадал болоно» гэжэ хэлээ һэн. Зүндөө шэнэлэн хубилха ябадал наһатай болохо тумаа аалихнаар муудадаг байна. Рубнерай, мүн советскэ эрдэмтэн Нагорный болон Мильман гэгшэдэй шэнжэлэлгэ хэхэдэнь эдеэнэй зүйлнүүдэй холисолдохо ябадал мүн лэ бага болодог байба. Наһатай болохо тумаа хүн гээшэ кислородые багаар залгидаг ба үгликислотае багаар гаргадаг байна. Тиимэ болоод байхадаа, тэрэнэй организм соо халуун элшэ бага болоно. Белогуудай андалдаха ябадал баһа болодог, эдэ бүхы ушар шанартаа хүнэй бэеын тамир муудажа хүгшэрхэ тэмдэг аалихнаар үзэгдэдэг.

Тиимэ болохолоороо нормальнаар, аяараа хүгшэрхэ гээшэ бүхы органуудай хүдэлхэ ябадалай һуларха, тэдэнэй нэгэ жэгдээр хүшэрхэ ябадалтай холбоотой байна. Зүгөөр, бүри ехээр утаһан хүгшэ бэшэ һайтай байжа болохо юм. «Хүгшэн модонһоо ногоон набшаһан гарадаг» гэжэ олһон түгэ хэлсэдэг байһаниинь дэмы бэшэ.

Хүнэй ута наһа наһалха ябадала социально-экономическэ условинуудтай айхабтар ехэ нүлөөтэй байха ушартай. Хүнэй ута наһа наһалхын түлөө тэмсэлые хүниие хүнэй эксплуатацилха ябадалые эсэргүү тэмсэлһээ социализмые түлөө тэмсэлһээ холодхожо болохогүй.

Агууехэ Октябрьска Социалистическэ революци болбол хүниие хүнэй эксплуатацилха ябадалые үгы хэбэн, манай орон дотор хүн амитанай амиды наһые хороодог хальдабарита үбшэн, аялгуй хүгшэрхэ ябадалай гол шалтагаануудые усадхаһан. 1926—1927 оныудта болоһон хүн зоной бэлэгэлгын тоо мэдээнүүдые харабал социалистическэ революциин миил 10 жэл соо хүн зоной болон илангаа хүүгэдэй үхэхэ хорохо ябадалай бага болоһоной ашаар Советскэ Союз дотор хүнэй ами наһанай дунда зэргын саг болзорынь революциин урдатэа 32,3 байһан аад 44,3 жэл хүртэр нэмэһэн байгаа.

Социалистическэ обществын эрхэ байдал хадаа сагһаан эртэ утэлхэ ябадалтай тэмсэхэ талаар ехэ жалтатай хүдэлмэри хэхэ угаа ехэ арга боломжонуудые олоһон байна. Тиибэшье энэ талаар эрдэм наукын хэхэ хүдэлмэриинь һая-һаяхан эхилжэ байна гэшэ.

25 жэлэй саада тээ эрдэмтэн Штейнах болон Воронов гэгшэд хүнэй нюуса бэеын железнуудта операци хэжэ, бүхы организмые дахяад залуу болгохо туршалга хэһэн тухайгаа нэгэн доро мэдээсэһэн байна. Тэдэнэр залуу хүнүүдэй гү, али хүн дүрсэтэй һармагшанай хибһэнһээнь бишихан хэһэг эбаад үбгэдэй хибһэндэ табижа үзэһэн байна.

Иимэ операцинуудые хэһэнэйнь эсэстэ зарим үедэ организм саг зуура һэргэдэг болобошье, удангүй утэлжэ үер-даяр болодог. Тиимэ болохолоороо, энэ туршалгые организмые залуу болгохо арга бии гэжэ хэлэжэ болохогүй. Юрэ эрдэм наукын зорилгонь хадаа хүниие дахяад залуу болгохо гэнэ бэшэ, харин сагһаан эртэ хүгшэрхэ ябадалые болюулха ба ута наһатай болгохо гэнэ.

«Сагһаан эртэ хүгшэрхэ ябадалые өөрынгөө ажаябадалые бодомжотой һайнаар хүтэлжэ зогсоохоор болоно,—гэжэ академик Богомолец хэлэнэ.—Иимэ бодомжотой һайнаар ажаһуухын түрүүшын заршам хадаа хүдэлмэри хэхэ ябадал болоно. Хүнэй организм, тэрэнэй бүхы функцинууд хүдэлмэрилхэ ёһотой».

Сагһаан эртэ хүгшэрхэ ябадалые болюулхын шухала услови хадаа физкультура ба ариг сэбэрые сахиха эрилтэнүүдые дүүргэхэ хэрэгтэй. Физкультура болон спортые эрхилхэ, үдэшэ-үглөөниинь зарядка хэжэ байха гэшэ бэеын тамир һайжаруулха болон элдэбын органуудта шуһанай зогсожо булинтэхэ ябадалые һаатуулха байна.

Эдеэ хоолой составые зүбөөр бүрилдүүлхэ, тэрээн соо витаминуудай бии байха гэшэ баһа ехэ удхатай байха. Манай орон дотор витаминуудай баялиг гэшэ барагдашагүй ехэ, гансал тэдэниие эдеэн болгохо хэрэглэхэ шадабари хэрэгтэй.

Организмын сагһаан эртэ хүгшэрхэ ябадалые болюулха гигиеныш хэмжээнүүдэй хажуугаар мүнөө сагай медицинэ болбол клеткэнүүдые һэргээхэ ба шэнэлхэ аргатай болохын тулада зарим нэгэн аргануудые олоод байна. Тиимэ хадаа, сагһаан эртэ хүгшэрхэ ябадалые болюулха аргатай байна. Энэ талаар хүндэ шуһа тариха гээшэ угаа ехэ удхатай.

Шуһа таряад байхада, клеткэнүүд хушаарһан муу шуһаһаа һалажа дахяад залуужаха [illegible] болоно. Шуһа тариха гээшэ организмые бүхы клеткэнүүдэй хүдэлхэ ябадалые хүсэтэй болгодог.

И. П. Мечниковэй болон академик Богомолецын хэлэһэн һанамжаар хада, цитотоксическэ («цито» гэшэнь «клеткэ», «токсин» гэшэнь «хоро») гэжэ нэрэтэй сыворотка хэрэглэхэ сагһаан эртэ хүгшэрхэ ябадалые болюулха ехэ удхатай байна. Тэрэ хадаа ехээр тарихада клеткэнүүдые хоролоодог аад, харин багаар тарихада клеткэнүүдэй һэргээхэ һайжаруулдаг байна. Шуһанай сыворотка тарижа эрдэмтэн болбол микробгүй дээрэһээ элдэбын үбшэнтэй тэмсэдэг болоноб.

Эрдэм наука гээшэ хүнэй организмын сагһаан эртэ хүгшэрхэ ябадалые болюулха тушаа һая наһан хүдэлмэри эхилээ.

Социализмын илаһан оронда эрдэм наукын хүндэтэ зорилгонь хадаа ута наһатай болохын түлөө, нормальнаар, аяараа хүгшэрхэдөө хүдэлмэриеэ хэжэ шадаха аргатай байлгаха болбол түлөө тэмсэхэ ябадал болоно.

Профессор М. Рохлина, биологическэ наукануудай доктор.

Хилын саана

ФИНЛЯНДИДА ҺУУХА АМЕРИКАНСКА ЭЛШЭН ТҮЛӨӨЛЭГШЭ ТОМИЛОГДОО

ВАШИНГТОН, сентябриин 19. (ТАСС). Трумэн болбол США-гэй Гүрэнэй Департаментын сотрудник Максвэлл Гамильтон гэгшые Финляндида һууха элшэн түлөөлэгшэ болгон томилбо гэнэ.

ЯПОНИИН ГАДААДА ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТРЭЙ ТУШААЛДА ИОСИДА ТОМИЛОГДОБО

ЛОНДОН, сентябриин 19. (ТАСС). Тушаалһаан гаража ошоһон Сигемицу гэгшын орондо урдань Лондондо японско элшэн сайд байһан Сигеру Иосида гэгшэ томилогдоһон байна.

ВАЛЬТЕР ШМИДТ ГЭГШЭ СААЗАЛАГДАА

ЛОНДОН, сентябриин 19. (ТАСС). Лондонско радио болбол СС-тэнэй толгойнорой нэгэн болохо элитэ гитлеровец Вальтер Шмидт гэгшэ Прагада саазалагдахаар шиидхэгдээд, үлгэгдэжэ алагдаба гэжэ мэдээсэнэ. Шмидт болбол хэдэн олон концлагерьнуудай инспектор байһан ба 100 чешскэ эхэнэрнүүдые тамалан алажа Равенсбрюк гэгшэ лагерьта болоһон зэрлиг муухай ашашнуудта хабаадалсаһан байгаа.

Нефть тухай англо-американска хэлсээн боложо байна

ЛОНДОН, сентябриин 19. (ТАСС). Рейтер агентствын дамжуулханъ хадаа, нефтяной хэлсээ баталха тухай асуудал тушаа англо-американска хэлсээн боложо үсэгэлдэр эхилбэ.

Японско сэрэгэй гэмтэ ябадал хэгшэд арестовалагдажа байна

ТОКИО, сентябриин 19. (ТАСС). Урдань японско худалдаа наймаанай ба ажаүйлэдбэриин министр байһан Нобусуке Киси гэгшэ сэрэгэй гэмтэ ябадал хэгшэдэй спискэ соо союзна главнокомандованяар оруулагдаад байһан тула 8-дахи американска армиин штабта ерэжэ бэеэ тушааба гэжэ японско радио дамжуулна. Мүн тэрэшэлэн сэрэгэй гэмтэ ябадал хэһэн жандармска полковник Сейипи Ота болон полковник Хироси Такеуци гэгшэд тэрэ штабта ерэбэ гэнэ.

САН-ФРАНЦИСКО, сентябриин 19. (ТАСС). «Хара Луу» гэжэ обществые хүтэлжэ байһан сэрэгэй гэмтэ ябадал хэгшэ Иосихиса Кудзу гэгшын Токиогой оршондо арестовалагдаһан тухай Мьючуэл гэдэг радиокомпаниин корреспондентын мэдээсэлые Сан-Францискын радио дамжуулна.

Тулузада буһалгаан болобо

ЛОНДОН, сентябриин 19. (ТАСС). Рейтер агентствын дамжуулһанай ёһоор, эдеэ хоолой үнэ сэн ехэ байна гэжэ дураа гутаһан үлэсхэлэн хүнүүд олоороо сентябриин 16-да эдеэ хоол худалдадаг ба бакалейнэ магазинууд худар хүсөөрөө түрижэ ороод, тэндэ бии байһан эдеэ хоолые булимтаржа абаа. Тэдэнэй хойно Тулуза город соо эдеэ хоолой хомор байдал шахуу болоод байна. Хүсэтэйгөөр табигдаһан полициин нарядууд хадаа эдеэ хоолые халагалжа байһан складууд худар городой зоной дахяад түрижэ орохо гэһэн һэдэлгыень зогсоохо хэмжээнүүдые абажа байна. Складууд болон эдеэ хоолой зүйлнүүдтэй магазинуудые харгалзажа байһан хүнүүд олоор арестовалагдаа.

ЯПОНИДО БЭЕЭ ХАРДАЖА АЛАХА ЯБАДАЛ ҮЗЭГДЭНЭ

САН-ФРАНЦИСКО, сентябриин 18. (ТАСС). «Асахи» гэжэ японско газетэ болбол урдань японско сэрэгэй дээдэ соведэй члэн байһан генерал-лейтенант Иосио Синогука гэгшэ хоолойгоо һэлмээр таһа отолоод, бэеэ хардажа алаба гэжэ мэдээсэнэ.

САН-ФРАНЦИСКО, сентябриин 18. (ТАСС). Плендэ абтаһан сэрэгэйхидэй Борнео арал дээрэхи японско лагериин начальник байһан Суя гэгшэ австралийска армиин штабта асуултада орохоо байхадаа столовын хутагаар бэеэ хадхажа алаба гэжэ Сан-Францискын радио дамжуулна. Полковник Суя гэгшэ плендэ абтаһан 600 сэрэгэйхидэй үхэһэнэй түлөө харюусаха ёһотой байһан юм.

ЯПОНСКО ГЕНЕРАЛ ХИТОЦИ ГЭГШЭ БЭЕЭ АЛАБА

ЛОНДОН, сентябриин 18. (ТАСС). Рейтер агентствын дамжуулханъ хадаа, Таила байгаа 18-дахи японско армиин штабай начальнигай орлогшо генерал-лейтенант Хамада Хитоци сентябриин 17-до бэеэ хардажа алаба гэнэ.

Харюусалгата редакторай орлогшо Д. ЛУБСАНОВ.

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ, Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80. зам. ответ. редактора—7-89, ответ. секретаря—3-23. отделов: партийной жизни и промышленности—7-89, сельского хозяйства—6-03, писем и персонала—6-03 (2 зв): объявлений—2-64 (2 зв.)

Н—00445. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж 5.500